To šecko nemoselo byt, ale stalo sa to

Helena Malíková, rozená Holomková, narozená 24. 5.1926 v Louce, okres Hodonín.
Matka ně umřela, bylo ně devět roků. A eště sem měla jednu sestru, menovala sa Marie Holomková. Otca sme měli nevlastního a on sa o nás nestaral. Vzal si ženu se štyrma děckama, no tak tá macocha už si nás vůbec nehleděla. Tož sme rostly vlastně bez domova.
My sme bývali ve Starém Městě, v cigánském táboře u Moravy. Napřed tam byly baráčky, to zbúrali a pak tam dali ty vagóny. Tam byl aj ten Jožka Unger. On si tam vykopal taký bunkr a býval tam s Cigánama. Já si to pamatuju. Léčil staré Cigánky, dělal jim masáže a tak. Ale on nic nejedl, enom sušenky a čaj. On nejedl ani polévku nebo tak neco, aj dyž mu nekdo neco dal.
Oni nás napřed odvézli do Hodonínka u Kunštátu, aj s tú sestrú. tady ze Starého Města byly vypravené dva transporty. My sme odjely prvním. Naložili nás do vagónů a řekli, že jedeme do práce, nekde dělat, a že tam budeme ubytovaní.
Četníci, títo čeští, naší tam byli. Kamení sa tak klúklo a potom ty kopce, jak tam byly, kopali sme s krompáčema. Byly lam vozíčky, ty sme si mosely naložit a dyž sme jely s kopečka, brzdy to nemělo, enom dřevem sa to brzdilo. Jídlo bylo dost dobré, ale bylo ho málo. Tam sme mály svoje hadry, civilní. Ešče vím, že sestra za kúšček chleba tým, keří byli v kuchyni, prodávala ze sebe hadry.
Pak vybírali Cigány do teho Osvěnčína a keří měli být propuštění. Šak tá, Hedvika, co byla odnekád‘ z Bojkovic, tož tá měla rodit a dali ju tam z teho Hodonínka do věznice v Brně a potom do porodnice. Právě ona byla propuštěná a manžela s děckama poslali do teho Osvěnčína. Aj sestra, my sme byly v tem Hodonínku společně. Enom právě ona byla snědá a já sem byla úplně bílá. Tak ju poslali do teho Osvěnčína a já že jako budu propuštěná, že nejsu na Cigánku podobná. Tak ju dali do Osvěnčína dřív a já sem tam došla potom. Já sem napřed z teho Hodonínka byla odvezená do Brna, do tej věznice, co nás vybrali tam, že budem propuščení. Enomže ten okres nechcel tých Cigánů dom, tak nás zaséj dali zpátky a já sem tam jela až potom do Osvědčína.
Dojedu do Osvěnčína, tož to víte, tam ích tisíce byli, né? Veliký tábor drátama ohraděný, ploty udělané, všecko, né? A ted‘ tam byl každý zvědavý, kdo dojel, jaká rodina, né? Tož teď sestra došla naprotivá ně a ptá sa, že odkud su. Já sem řekla: „Ze Starého Města su, né.“ – „No a čí si?“ – „Holomková, né?“ – „Ty si moje sestra,“ povidá, „maminka nám umřela“. – „Né, ty moje sestra nejsi, já mám inačí sestru.“ Já sem ju nepoznala. Nó, do balóna byla ostřihaná, a kosť a koža už byla, tak sem ju vůbec nepoznala. Sestra potom chytla tyfus, podělávala sa, enom voda z ní tékla. Tam byly štubinistky na desítce, Cigánky, co tam porúčaly. Dyž sa ona podělávala, tak ju dali na tú maródku. Dybyste řékli, že vás hlava bolí nebo nohy nebo tak neco, oni vás hned‘ dali na ten dřevěný barák. Na tú marodku kdo sa dostal, tak už z tama víc nevylézl, to už bylo poslední štace tam. Tak sem ju navščívila potajomky na téj maródce, tam sa nesmělo chodit! Pryče tam byly dřevěné, tak jak stůl holé a taký pytel, jak na brambory, do teho sláma, to ste měli pod hlavú, a koňské deky. Tak tam ležely nahé, jak ích pánbu stvořil, celé od hoven zamazané, papír neměly, nic. Já sem tam za sestrú došla tak ale za dva dni. Tak ešče ně dávala chleba a margarín, tož margarínu kostečku, jak třeba tady ty zápalky na půlku. Ona ně to dávala, ten chleba a ten margarín. Já sem to od ní nechcela vzít, jak sem sa štítila. Tak ona začala brečet a chcela vodu. Já sem sa bála tú vodu donést tam na to, také nervy sem měla. Povidám: „Chytnú

ně a odstřelijá.“ Tak sem jí to nezanésla. Pak sem slyšela, jak všeckých, co tam byli, naložili na nákladní auta, byl blokšpér, tak ich zavézli to týchto a zaživa spálili.
Dyž sme dojeli Osvěnčína, ostříhali nás dohola, s mašinkú, všady, de byl chlup, hlavy do balóna. No a ted‘ šaty naše nám zebrali a dali nám jednu košilu, jedny ty šaty, taký kabátek páskový a dřeváky. Dyž měl nekdo náušnice, prsténky, ale aj fotky, všecko zebrali. No a nástup, spočítali, kolik je nás a pak nás dali na šestnástku, enom nevím, esli sme tam byli štrnást dní nebo tři týdně. No, no, no, karanténka to byla, nesměli sme ít ven. No a potom nevím, esli nás dali na třiadvacítku nebo čtyřiadvacítku.
Jaké to bylo? Tož dřevěný barák a v prostředku pec z kameňa, z cihel. Ale dybyste si na to sedli, tak vás to chladilo, ten kameň. Žádné teplo to nedávalo. A ty pryče, ty byly dvě tři takto nad sebú a enom to bylo přepažené. Tam byli manželé s dětima, tož muž se svojú ženú tam byl aj s děckama. Každý měl tú pryču svoju a dřevěný žebříček, dyž lézli navrchu. To bylo zas přibité na tem, co a to lézli tak. To smé měli koňskú deku, jak koně sa přikrývali s tema starýma dekama, tak to sme tam měli. Pod hlavú kus pytla jak na brambory a slámu, to sme měli pod hlavú. A v tem strožoku se ně zdá také tá sláma byla. A tož koňská deka jedna, ze zimy sme sa třepali.
Teď v noci nekeří šli na malú stranu. Tož tam nebyly záchody, enom kýble, plecháče takové. Ty staré, co nemohli dělat venku, to zas moseli ráno vynášet. A kde to vylévali, nevím, já sem k temu nedošla, já sem mosela chodit do práce, né?
Na blocích nás bylo dosť, esli nás tam nebylo víc jak 300 nebo 400. Kde já sem byla, tož to bylo šecko Cigáni tam, německý, český, polský. A potom zas, co bylo přehraděné tema elektrickýma drátama, tož tam už nebyli Cigáni, tam zas už byli Židi.
Co nám dávali jesť? Večér sme dostali šrotovú polévku a kúšček chleba na ráno. Enomže hladem sme nemohli vydržet, tak sme to snědli, ten chleba jako večér, no a ráno sme neměli nic, enom to kafé. Ale to nebylo kafé, kalná voda hořká to byla, jak byste v tem punčochy oprali. K obědu nám dávali řepu spařenú, ty kvaky co sú, to bylo v Německu všady takové ty jídla. Tak to padalo, jak muchy – hladem padalo.
Tož abysem vám pravdu řékla, já sem na ten hlad byla naučená. Byla sem bez rodičů, nikdo sa o nás nestaral. Já sem šla do škole, bylo ně ale štrnást roků, do první třídy, s malýma děckama. Ešče si pamatuju jak dnes, měl nás učitel z Brna, Brzdický sa menoval. Kolikrát sem došla hladná a jak byla přestávka, vyletěla sem ven a nekde po Starém Městě, po známých, sem si šla kúšček chleba vyptat. Tož nekdo ně dal, nekdo ně vyhodil. Napila sem sa vody a bylo. A s takovým životem sem žila. Tož já myslím, že tým sem potom aj přežila. Protože já sem na ten hlad byla naučená.
Nekdy to ale bylo opravdu k nevydržení. A my s tú Emú, co je ve Veselí, jak se menuje? Ano s Herákovú. My sme vybíraly a jedly aj odpadky. My už sme nic neměly a z kuchyně vyhazovali kvaky, co byly zhnilé a odpadky. Tož já povidám: „Skoč ty dolů, do tej jamy, a vyber tam to dobré, co je k užitku!“ Dyby nás nekdo, nejaký Němec viděl, tož nás zastřelijá. Tak povidám: „Já budu dávat pozor. Dyž zakašlu, možeš vylézt a jak nebudu kašlat, tož nechod‘!“ Ona tam ty kvaky vybrala. Co bylo zhnilé, to tam povykrajovala a co bylo dobré, to vybrala. Dyž sem zakašlala, tak to vynésla. A to sme potom jedly.
Na umývání tam bylo koryto, jak dyž v jézédé majú pro krávy, co sa napijú. No a tak sme sa aj mohli trošičku umýt. A dyž nás dali pod sprchy, esli každých štrnást dní nebo až za měsíc, tak sa chlapi svlékli, aj ženské, jedni stáli na tej straně, jedni tam, aj děcka malé, jak ťa pánbu stvořil, žádná haňba ani nic

zakrývat. Tam stáli Němci, na tej straně aj tady, a ted‘ sa dívali. A ta haňba všecko odpadla, vůbec vám to tam bylo, rozumíte, ta jak dyby sa nikdo na vás nedíval.
Dyž ste si oprali košilu, tak ste byli v šatech a dyž ste si oprali šaty, tak ste byli enom v košili. Špina a vši? Tak stříhali nás, jak sem povidala, právě proto. Vlasy a de byly chlupy, pod pažama, nechcu být sprostá, všady, od chlupú šecko stříhali. A jedenkrát za měsíc, to si nepamatuju přesně, nám vypalovali šaty. Takové auto dojelo, každý si zavázal raneček, na papír napsali to naše číslo, a ted‘ vypalovali. Tam sme čekali aj hodinu, v zimě a nazí, a až ty šaty vypálili, tak sme si to podle čísel zasej oblékli.
Furt nás čítali a mučení furt. Denně vyvolávali to číslo, né, německé, já sem nevěděla jaké – plésk ně tú facku, kóp do mně a to sem měla na denním pořádku. Každé ráno nás dali do řady a šli sme. Nás furt povenku honili z práce do práce. Němci šli s nama, přes bránu. Hrála nám dechovka, dyž sme šli do práce, a dyž sme šli z práce, zas nám hrála dechovka. A takové práce zbytečné. Tak to sme nosily balvany, kameně na hromady. To ste nésli třeba aj hodinu. A za hodinu ztama ste zaséj nesli na ramenách fošně zpátky. A dybyste si vybírali ten kameň nekde na zemi s očima, ten nejmenší jako že byste si vzali, no tak akorát vám dali ten největčí. Oni nás tak chceli akorát umučit, tak bud‘ ste dělali nebo ste odpadli a hotovo. Já sem byla tolí roků tam a vůbec neumím německy. Enom sem rozuměla arbajt a šnél, že to abysem ponáhlela.
Dyby ste chceli na malú nebo velkú stranu, tož sme nosily sebú štyry palice a takovú plachtu na to. To zapichli do zemi a teď dyby se vám chcelo, tak on ten Němec, pušku se sebú a psa, šel těsně vedle vás. A haňba nehaňba, moseli ste, žádná ostuda nebyla. Tam byl člověk tak tvrdý, že za nic toto.
Tam už věděl každý, že čeká na tú smrť. To už měl takové ty myšlenky, že už se ztama nikdy nevrátí. To bylo jak zakleté tam, né? A všady mrtvole. V noci, dyž ste šli na malú stranu, spadnuté na zemi. No to byl dřevěný barák a mezi tema pryčnama byla taká ulička. Tak ste šli, zima bylo a bácli ste na mrtvolu. Tak ste to překročili, zaséj ste šli dál a zaséj ste spadli. Už ste otupělí, že vám to nic nedělalo. Tož to bylo, jak dybyste stúpli na kameň. A ráno ty mrtvole sbírali a vynášeli. Od teho cigánského tábora kúščiček byl les, tam byla krematórka a v tej to pálili. Přes dráty sme nic neviděli, akorát ten komín bylo vidět. Podle dýmu sme věděli, kdy tam pálijá. V Lábesbriku furt stejné, jedno a to samé, dřevěné baráky a pryče. Zaséj sme kopaly ty kopce s krompáčema a s vozíkama sme to mosely převážet. De byly jamy, tak sme to vyrovnávaly. Ale ty ženské, co nebyly Cigánky, dostávaly balíčky. Tož sme si od nich ptaly chleba. Tak oni, které dostávaly ty balíčky, nám dávaly aj chleba, ty ženské. Z tama nás zavézli do Šlíbenu. Tam sme zaséj se ně zdá, dělaly toto, dlúhé jak ruka a takové to gulovaté, nevím, jak sa to menuje. Nó, pancéřové pěstě. A dřevěné bedny takové, do teho se ty pěstě dávaly. Děvčata byly dolu v továrně a my s Emú Herákovú sme byly u silnice nahoru. To byl takový pás a my sme jim házely ty bedny prázdné a oni to do teho dávaly.
Naprotivá nás byl v lesy barák, hajný. A eště tam měl jabka a zelený tabák v zahrádce. Tož já sem tú Emu tam poslala a ona nasbírala jablek a natrhala teho tabáku za ňadra, plné ňadra. Jabka sme snědly hned, ale tabák byl zelený, nebylo to suché. Povidala sem: „Nemožu to, uvidím, až jak a co bude“, a skovala sem to pod týma bednama. Až to uschlo, tak sem to šúlala do papíru a šecko vykúřila. Já kúřím od devíti roků, co ně matka umřela, a tak kúřím pořád.
Ze Šlíbenu (Schlieben) sme šly myslím do Altenburgu, nó, tak to jaksi bylo. Tam sme dělaly do patronú hilzně. Jeden týdeň sme měly ranní a druhý týdeň noční. Dyž sem byla venku na tem vzduchu, tož sem

klidmě mohla dělat. Ale v tej továrni, kde šly ty hilzně, tam na ně šel spánek. Tam sem měla malunkú židličku a to sa sypalo z teho, ty hilzně, taková, tak asi (ukazuje délku přes 10 cm). Dyž to mělo se ně zdá padesát, tak to bylo dobré, ale jak to bylo třicet, pětatřicet, to se mosela mašina zastavit.
A to trvalo kolikrát hodinu, půldruhej, horko bylo, stroje hučaly a já sem usnúla. Dojde Němec, třísk ně po tlamě a stávat. Došli sme ráno, tak to nahlásili temu vyššímu. Ten mě postavil venku do pozoru, ruky natahnuté tajak šňůra (postavila se a ukazuje předpažení) a nehýbat sa ani doleva, ani doprava. Tak ně nechal na apely stát a večer zaséj do práce. Ale to sa ně dycky, jak sem měla noční, to sa ně dycky stalo. Jak sem měla ranní, tak né. Enom na tú noc.
Jednú sme došly o šesti jako z práce. Ani večeřu nám nedali a hned'nástup. Tak sme šly celú noc a na druhý deň na poledne sme došly za město, tam byl les. Vojáci šli s nama, měli kufry sebú, ale to nésli vězni. Né, chlapi s nama nebyli, enom samé ženské. Jak sme byly v tem lesy, tož vidíme, jak to město začali bombardovat. No a tý Němci, že abysme si lehly dolu hubú a potom civile oblékli, rozběhli sa a utékli od nás pryč.
Co včíl? Po tejto straně byli Američani, tady Němci a my sme byly vprostředku. Kdo sa pustil na tú stranu, kde byli tý Němci, tak oni dyž viděli, že sú to z koncentráku, tak oni všeckých zastřílali. No tak sme furt šly po tej straně, kde byli tý Američani.
Našly sme stodolu prázdnú, tož sme tam vlézly. Nevím, kolik nás bylo, esli deset nebo patnást. No a spaly sme. Ráno staneme a samá sláma, ani hřebínek, nic. Byla to jakási menší dědinka, vlézly sme tam do baráku a ptaly sme chleba. A ženská povídá, že nemá a že abysme si vzaly brambor se šupkú. No tak sme si vzaly z hrnca brambory, co měla navařené myslím pro prase.
Tož sme šly dál a tam tý Američani jeli, po tej silnici. A já tejto Herákovej povidám: „Ježíš, Emo, vysleč punčochu dolu, nasbíráme si cigarety." To každý dva šluky natahl a půlku cigarety odhodil. Tož sme nasbíraly takovú punčochu špačků. To ona by vám mohla říct, že je to pravda, že necigáním.
Šly sme furt po tej silnici rovno, došly sme až k mostu a tam ve spodku šla zas druhá cesta. A tam byli vojáci a Polky tam byli a Češi. A ted': „Holky, poďte sem!" A já povidím: „Emo, máme štěstí, oni umijá česky, už sa domluvíme, pod'me tam!" Tak sme šly k temu ohni. Tož sem si zajedla, hladovitý člověk, a Ema si aj vypila.
Vyprázdnili nám tam školu, udělali závodní kuchyň a byly sme tam ale dva měsíce. Až sme došly k sobě, tak teprv nás zvezli na hranice. Dojéla sem do Prahy, ptali sa, esli chcu bývat v Praze. V Brně zaséj sa ptali, esli chcu bývat v Brně. Já sem ale chcela dom, já sem myslela, že tady nekdo bude, ve Starém Městě.
Dojéla sem v noci. Vagóny cigánského tábora nikde, všecko zbúrané, holý plac tam. Kde včíl? Měla sem nejakú Pelkovú známú, ale to nebyla Cigánka. Měla dceru Božku a já sem s ňú jako děcko chodívala okopávat řepu, brambory a ona ně zaséj za to dávala jídlo.
Tak sem sa obrátila na ňu. Došla sem tam a ona hned' povidá: „Helo, pod', já ti neco udělám." Každý rok zabijala, tož měla špeku, masa. Povidám: „Né, já nic nechcu, já hladná nejsu." Tý Američani nám dali konzervy na cestu, enom sem sa potřebovala vyspat. No tak ně dala až ráno snídaní a já sem šla na národní výbor.
Dali nám potom po Němcách byt. Bývala tam tá Fana, co je v Olomúci, Fana z Osvětiman, co sa vdala do Bílovic. Potom tam býval Franta, co měl tú starú Paulu a co už umřel. No a já sem tam bývala. My

ženské sme si vzaly dvě světnice a Frantu sme nechály v kuchyni. To nebyla rodina, to nás dali enom do bytu po Němcách. Ztama nás potom vyforovali. Fana odešla do Bílovic a mě s Frantú strčili k Paule, tá bývala na Palánku.
A to sme byli šecí, co ostali z celého cigánského tábora ve Starém Městě. To šecko nemoselo byt, ale stalo sa to.

(Vzpomínkové vyprávění zaznamenal 30. 1. 1988 Ctibor Nečas)